

sterk zullen uiteenlopen naar gelang van de omstandigheden, waaronder bepaalde transacties plaatsvinden. Daarom dienen de banken zich te houden aan „certain minimum standards”, die in 3 algemene regels zijn vastgelegd. De afbetalingsverplichting, die aan het betreffende papier ten grondslag ligt, moet zijn gewaarborgd door een pandrecht of eigendomsvoorbehoud op het verkochte goed of door een borgtocht. De aard der verkochte goederen moet dusdanig zijn, dat bij eventuele verkoop na beslag op elk ogenblik de opbrengst aanmerkelijk hoger zal zijn dan het nog verschuldigde bedrag met inbegrip van rente en kosten. De member banks moeten de nodige maatregelen treffen opdat de verplichtingen, uit deze papieren voortvloeiende, overeenkomstig haar eisen worden nagekomen. Met deze richtlijnen heeft men een gespecialiseerde arbeid in het Federal Reserve System binnengehaald, die tevoren niet eens door de gewone credietbanken werd geambieerd, en welke — zoals gezegd — één van de motieven vormde voor de specialisatie van de finance-companies. Het is daarom waarschijnlijk te achten, dat men in de toekomst naar een doelmatiger vorm zal moeten zoeken, bij welke de credietwaardigheid van dit papier door de officiële banken gemakkelijker zal kunnen worden beoordeeld.

5.

Het Federal Reserve System heeft zorg te dragen voor het geldwezen der Verenigde Staten. Als zodanig zal het hebben te waken tegen inflationistische tendenzen. Nu kan men moeilijk voorspellen, welk het aandeel zal zijn, dat het installment papier van de wisselportefeuille der circulatiebank in de toekomst zal uitmaken. Afgezien van de gevaren, die hieruit bij conjunctuuromslag voor de liquiditeit der banken zullen voortvloeien, zal men rekening dienen te houden met de omstandigheid, dat men hier voor het merendeel te doen heeft met consumptief crediet. Het ruilmiddel, dat hiertegenover in circulatie zal worden gebracht, zal — daar het slechts als voorschot op nog te betalen verbruikersinkomen dienst doet — de productie van nieuwe goederen niet kunnen stimuleren, zoals men dit bij productief crediet mag verwachten. Het op deze basis in het leven geroepen ruilmiddel komt dientengevolge niet te staan tegenover een toenemende voortbrenging, die juist van deze vergroting der hoeveelheid geldmiddelen het gevolg zou zijn. Daaruit moet — ceteris paribus — een inflationistische tendenz ontstaan, en bij de omvang die de afbetalingsfinanciering thans in de Verenigde Staten heeft verkregen, zal het nodig blijken, hierop nauwlettend toe te zien.

Door de nieuwe disconteringsbepalingen krijgen de banken gelegenheid, hun staatsfondsen vast te houden, zodat deze het peil van de effectenmarkt niet zullen drukken. De board zal er echter voor moeten waken, dat het paard van Troje, dat op deze wijze buiten de poorten kon worden gehouden, niet een gemakkelijker toegang zal kunnen vinden via de vergrote kans op een inflatie, die door de bankabelverklaring van consumptief afbetalingspapier binnen de grens der mogelijkheden is getreden.

Drs J. A. COLTOF

UIT DE FINANCIËELE HUISHOUDING DER OVERHEID

Red.: J. H. TEXTOR

XIV

De wijziging der comptabiliteitsvoorschriften voor de gemeenten (I).

De berg heeft een muis gebaard.

Onwillekeurig moet hij, die kennis neemt van het met in-

gang van 1 Januari j.l. van kracht geworden Koninklijk Besluit tot wijziging van de comptabiliteitsvoorschriften voor de gemeenten, hieraan denken, indien hij de geschiedenis van de thans tot stand gekomen weinige en sobere veranderingen dier voorschriften nagaat.

Deze voorschriften, in hoofdzaak ontstaan in 1924, toen de Gedeputeerde Staten der Provinciën op instigatie van den Kring van Griffiers besloten om voor het geheele land voor zooveel mogelijk uniforme regelen vast te stellen ten aanzien van de comptabiliteit der gemeenten, blijken een taai leven te hebben.

In 1931, toen de Gemeentewet op voorstel van den toenmaligen Minister van Binnenlandse Zaken, Mr. Kan, onder meer werd gewijzigd in dier voege, dat de voorschriften voor de begroting en de rekening der gemeente en voor de boekhouding van de ontvangers niet meer door de Gedeputeerde Staten doch, deze Colleges gehoord, door de Kroon zouden worden vastgesteld, werden de bestaande voorschriften voorloopig nagenoeg ongewijzigd door de regering overgenomen, en dus gehandhaafd in afwachting van nadere, definitief vast te stellen regelen.

Men herinnert het zich: deze voorschriften dankten hun ontstaan aan den drang om meer uniformiteit te brengen in de begrotingen en rekeningen der gemeenten terwille van de statistiek en meer in het bijzonder wegens de bezwaren, welke de staatscommissie, die in 1921 werd ingesteld ter voorbereiding eener herziening van de financiële verhouding tussen het Rijk en de gemeenten, bij de bestudeering der begrotingen en rekeningen ondervond, door welke bezwaren het niet mogelijk was een goed vergelijkend overzicht te krijgen van de financiën der onderscheidene gemeenten. Deze bezwaren waren zelfs van dien aard, dat de staatscommissie in 1923 haar arbeid moest opschorten.

De uniforme voorschriften kwamen er en zij bleken in meer dan een opzicht een belangrijke verbetering te zijn. Een beter vergelijkend overzicht dan daarvoor werd mogelijk gemaakt, vooral ook door de invoering van de zoogenaamde nettomethode van rubriceren der begrotingsposten.¹⁾ Een nieuwe regeling van de financiële verhouding tussen het Rijk en de gemeenten kwam tot stand. Of deze tot groote bevrediging aanleiding gaf is een vraag, welke wij wijselijk in het midden zullen laten.

Zoo verging het op den duur ook de comptabiliteitsvoorschriften. Toen de bewondering wat geluwd was, bleek het, dat de verwachte algeheele uniformiteit was uitgebleven. Voor een groot deel was dit het gevolg van het hinken op twee gedachten, waaraan de samenstellers niet waren ontkomen. Eenerzijds toch was gestreefd naar een functioneele, anderzijds naar een organische indeeling der rubrieken, waardoor functies, die door bedrijven (takken van dienst) werden verricht, uit hoofde van de organisatorische zelfstandigheid dier bedrijven anders werden gerubriceerd dan het geval was, indien gemeenten voor een of meer functies niet waren overgegaan tot het instellen van een afzonderlijken tak van dienst. Ook stelde de nieuwe financiële verhoudingswet weer andere eischen aan de rubricering der posten dan bij de totstandkoming der voorschriften was voorzien.

In de practijk kwamen voorts andere bezwaren naar voren. Getoornd werd tegen het verplichte gebruik van het overbodig geachte verzamelpostenboek (dienende om verdeeling van inkomsten en uitgaven over verschillende posten van de begroting mogelijk te maken), het tijdroovende opmaken van de bij

¹⁾ Niet te verwarren met de methode van netto-raming. Bij de gemeentebegroting wordt in het algemeen de bruto-raming toegepast.

de jaarrekening behorende toelichtende staten J en K en tegen den eisch van het laten deugdelijk verklaren van nota's en facturen door crediteuren.

Mettertijd werd ook op wijziging der starre voorschriften aangedrongen in verband met de eischen van het moderne betalingsverkeer, inzonderheid door het in toenemende mate gebruik te maken van de diensten van het rijksgirokantoor en van de gemeentelijke giroinstellingen; de behoefte werd gevoeld aan het invoeren van giromandaten en het toepassen van verzamelgiro.²⁾

Ook maakte de noodzaak om de gemeenterekening, meer dan tot dusver het geval was, tot het centrale stuk van verantwoording te maken en met name bijv. de in vele gemeenten bestaande „fondsen tot reserveering van batige saldi van vroegere diensten”, die noch tot de centrale administratie, noch tot de takken van dienst als bedoeld in artikel 252 der gemeentewet geacht konden worden te behooren, in deze centrale verantwoording tot uitdrukking te brengen en zodoende onder openbaar toezicht te stellen, wijziging der voorschriften noodig.³⁾

Tenslotte werd ook de wensch gekoesterd om de begrooting en de rekening der gemeenten meer doorzichtig te maken en de zoogenaamde evenwichtige posten, die het doorzicht belemmerden, in een afzonderlijke afdeling onder te brengen, zoodat de begrooting en de rekening dus niet meer uit twee (gewonen en kapitaaldienst) maar uit drie afdelingen zouden bestaan.

De Rijksc commissie van advies voor de gemeentefinanciën, ingesteld krachtens artikel 37 der Wet Financiële Verhouding van 1929, ontving in 1930 van den Minister van Binnenlandse Zaken het verzoek om hem van advies te dienen in zake de vernieuwing van de hierboven bedoelde, reeds in menig opzicht gewraakte voorschriften. De Rijksc commissie van advies benoemde uit haar midden een sub-commissie voor de comptabiliteitsvoorschriften, welke sub-commissie in December 1935 aan de Rijksc commissie aanbod een ontwerp van voorschriften, met daarbij behorende modellen, voor de inrichting van de begrooting en de rekening van de gemeente en van de boekhouding van de gemeenteontvangers, onderscheidenlijk als bedoeld in de artikelen 241 en 123, tweede lid, der gemeentewet.

Schrijver dezes genoot de eer de sub-commissie als deskundige terzijde te mogen staan en in deze qualiteit aan vele vergaderingen deel te hebben en van de uitgebrachte rapporten kennis te nemen. De sub-commissie heeft zich van haar zeer omvangrijke taak op lofwaardige wijze gekweten en het is niet aan haar te wijten, dat in de volvoering van deze taak belangrijke vertraging is ontstaan.

Deze vertraging heeft geen funeste gevolgen gehad. Het werd namelijk, naar mate de tijd vorderde, duidelijk, dat, indien de plannen van de sub-commissie zouden worden aanvaard en de door haar ontworpen voorschriften in eens van kracht zouden worden verklaard, dit een zoodanige verandering van systeem voor de gemeentelijke comptabelen zou beteekenen en, voorloopig althans, zooveel uitbreiding van werk zou meebrengen, dat een welhaast ondragelijke last zou worden gelegd op de schouders van de ambtenaren der gemeenten, die toch al reeds als gevolg van de crisismaatregelen en daaruit voortvloeiende wetten en besluiten, niet het minst op financieel terrein, met arbeid overladen waren. Het werd meer en meer duidelijk, dat nieuwe voorschriften ingevoerd zouden moeten worden in een tijd van

meer rust in het gemeentelijk financieel bestel en dat het beter was om geleidelijk enkele zeer noodzakelijk gebleken veranderingen in de bestaande voorschriften aan te brengen. Hierin is ook de oorzaak gelegen van het feit, dat wij er tot nu toe van hebben afgezien om aan de ontworpen voorschriften voor de lezers van dit blad een bespreking te wijden, die, daar deze voorschriften in hun geheel voorloopig toch niet van kracht verklaard zouden worden, weinig nut had opgeleverd.

Nu echter inmiddels een wijziging der oude voorschriften toestand is gekomen en het dus van belang is om hiervan in breeden kring gewag te maken, mogen wij deze gelegenheid aangrijpen om in korte trekken melding te maken van de ontworpen doch sindsdien rustende nieuwe voorschriften, die waarschijnlijk te geleger tijd — wellicht telkenmale voor een gedeelte — tot leven zullen worden gewekt.

Uit een desbetreffende circulaire van den Minister van Binnenlandse Zaken blijkt namelijk, dat het ontwerp opnieuw in handen van de Rijksc commissie — op haar advies — werd gesteld, teneinde de noodig geachte vereenvoudigingen aan te brengen. De Minister verzoekt daarbij, indien dit werk niet tijdig klaar kon zijn, beteekenende vereenvoudigingen reeds voor 1938 aan te brengen.

De sub-commissie voor de comptabiliteitsvoorschriften dan wenschte de bestaande voorschriften voor de begrooting, die voor de rekening en die voor de boekhouding van de ontvangers der gemeenten af te schaffen en daarvoor in de plaats te stellen één stel voorschriften voor de geheele comptabiliteit der gemeenten. Gemeentelijke Comptabiliteitsvoorschriften genaamd, en wel bestaande uit 113 artikelen.

Daarin zijn dus tevens opgenomen voorschriften tot regeling van de inrichting van de begrooting en de rekening van de gemeentelijke takken van dienst, bedoeld in artikel 252 der gemeentewet. Wij wijzen er op, dat de commissie in dit opzicht vooruitliep op een te verwachten wijziging van de gemeentewet, waarbij duidelijk tot uitdrukking zou worden gebracht, dat de bevoegdheid van de Kroon tot het geven van comptabele voorschriften zich mede uitstrekt tot de begrooting en rekening van deze takken van dienst. Immers, ten tijde, dat de nieuwe voorschriften werden ontworpen, had de Kroon deze bevoegdheid niet. Artikel 123 en artikel 241 der gemeentewet behelsden, naar algemeene opvatting, slechts het recht van de Kroon om voorschriften te geven voor de comptabiliteit van den algemeenen dienst. De voorschriften voor de begrooting en de rekening der gemeentebedrijven vielen daar niet onder. Intuschen behelsden de oude voorschriften daaromtrent reeds regelen, die dus feitelijk een wettelijken grondslag misten. Nu echter met ingang van 1 Januari j.l. het wetsontwerp tot vereenvoudiging van de gemeentewet, het ontwerp van de Staatscommissie Kooiman, tot wet is verheven, waarbij de artikelen 253 en 265 der gemeentewet zijn aangevuld in dier voege, dat de begrooting en de rekening van gemeentelijke takken van dienst worden ingericht volgens voorschriften, door de Kroon, Gedeputeerde Staten gehoord, te geven, is aan de desbetreffende bepalingen van de oude voorschriften zoowel als aan de overeenkomstige bepalingen van eventuele nieuwe voorschriften een wettelijke basis verleend.

Gaan wij thans de grondslagen na van de ontworpen comptabiliteitsvoorschriften en beschouwen wij daartoe in de eerste plaats het voorgestelde model voor de gemeentebegrooting.

De hierboven reeds gememoreerde bezwaren tegen de indeeling der hoofdstukken van de oude begrooting heeft de commissie er toe gebracht te streven naar een verdere doorvoering van het beginsel der functioneële indeeling, al was zij er zich wel van bewust, dat een indeeling van de gemeentelijke inkomsten en uitgaven geheel naar functies een onbereikbaar ideaal

²⁾ Het blijft merkwaardig, dat de gemeenteontvangers op dit gebied aan starre voorschriften zijn gebonden, terwijl de takken van dienst in dit opzicht onderworpen zijn aan de meer soepele, door den gemeenteraad onder goedkeuring van de Gedeputeerde Staten vast te stellen beheersregelen.

³⁾ Zie ons artikel „Atavismen in en om de Gemeentewet” in het nummer van Juli 1932 van dit orgaan.

is en zal blijven. Ten aanzien van de begrotingsposten was voorts, in verband met het grootte aantal aanvullingen, welke, naar aanleiding van in de praktijk gebleken behoeften, in het officieele model waren aangebracht, verbetering noodig. De commissie heeft er diensgevolge naar gestreefd om de functioneële indeeling, ook wat de posten aangaat, zoo ver door te voeren als haar mogelijk voorkwam zonder met de eischen en mogelijkheden der praktijk in botsing te komen. Zij karakteriseert haar te dien opzichte verrichten arbeid zelf aldus, dat zij op het fundament der oude begrooting een nieuwe huisvesting voor de onderscheiden inkomsten en uitgaven der gemeente heeft opgetrokken. Daarbij is als richtsnoer genomen de algemeene systematiek der administratie, zooals deze ten behoeve van de gemeentelijke archiefordering is uitgewerkt door de Vereeniging van Nederlandsche Gemeenten en welke reeds toepassing heeft gevonden ten aanzien van het model van het gemeenteverslag (sinds de wijziging der gemeentewet, ingaande 1 Januari j.l., niet meer verplicht) en de lijst van vernietigbare stukken in gemeentelijke archieven.

De doorvoering van het beginsel der zoo consequent mogelijke functioneële indeeling bracht mede, dat aan de „bedrijven” niet meer een afzonderlijk hoofdstuk zou worden gewijd. De desbetreffende posten zijn opgenomen in het hoofdstuk, waarin het bedrijf naar zijn functie behoort. Voor de zoogenaamde productiebedrijven der gemeente is in verband hiermede aan het model der begrooting toegevoegd een nieuw hoofdstuk, getiteld „Licht-, kracht- en warmtevoorziening”.

Als gevolg van hetzelfde beginsel en van het voornemen om ten aanzien van de inkomsten — in tegenstelling met tot nu toe — het zoogenaamde kasselsel in te voeren, kwam ook het bestaande hoofdstuk I „Vroegere diensten” te vervallen. De saldi van den gewonen dienst, welke den eersten post van dit hoofdstuk vormden, zullen in een afzonderlijke paragraaf van den reservedienst, waarover zoo straks meer, worden verantwoord. Achterstallige inkomsten en uitgaven zullen, voor zoover zij onder vigeur van de nieuwe bepalingen nog zullen voorkomen, worden verantwoord in het hoofdstuk, waar zij naar hun aard behooren.

Hoofdstuk II „Algemeen beheer”, dat in groote trekken veel overeenkomst vertoont met hetgeen in de algemeene systematiek, waarover hiervoor sprake was, onder de „gemeente als orgaan” wordt verstaan, is in het nieuwe model, onder de gewijzigde benaming „Algemeen bestuur”, gehandhaafd. De commissie is tot de erkenning gekomen, dat aan het maken van een uitzondering op de functioneële indeeling der begrooting ten aanzien van dit hoofdstuk niet te ontkomen zou zijn.

Hoofdstuk III „Openbare veiligheid” is herzien in verband met de eischen, welke door de opgaaf, die de gemeentebesturen op grond van de Financieele Verhoudingswet moeten verstrekken, gewijzigd. Moeilijkheden werden ondervonden in verband met het streven naar een logisch functioneële indeeling der uitgaven van het orgaan „Politie”; zij bleken onoverkomelijk.⁴⁾

In verband met de instelling van een afzonderlijken „kasdienst”, waarover wij straks zullen spreken, was samenvoeging van de hoofdstukken VII en XIV mogelijk. Ook de hoofdstukken X en XI (Landbouw en Handel en Nijverheid) werden verenigd.

Hoofdstuk VIII „Onderwijs, kunsten en wetenschappen” werd gewijzigd, evenals Hoofdstuk IX, dat in den vervolge „Maatschappelijke steun en voorzorg” zou heeten.

Hoofdstuk XII „Belastingen” onderging naamsverandering

en werd „Dekkingsmiddelen van algemeenen aard” gedoopt.

Daar de commissie verwacht, dat bij gebruik van het nieuwe model de behoefte aan een restanten-hoofdstuk niet meer zal worden gevoeld, kon Hoofdstuk XV „Overige inkomsten en uitgaven” vervallen.

De indeeling der hoofdstukken van den kapitaaldienst is nagenoeg gelijk aan die van den gewonen dienst; een uitzondering betreft het hoofdstuk „Burgerlijke dienst en kasmiddelen” (bij den kapitaaldienst alleen „Burgerlijke dienst” genaamd) en het hoofdstuk „Onvoorzien uitgaven”, dat alleen bij den gewonen dienst voorkomt.

Wat de rangschikking der posten op de onderscheidene hoofdstukken betreft, ook daarin is meer systeem gebracht. Eerst komen de zoogenaamde functioneële posten, welke als regel gesplitst zijn in drie categorieën, te weten de personeelsuitgaven, de zakelijke uitgaven en de bijdragen, waaronder de subsidiën zijn begrepen. Dan volgen de zoogenaamde categorische posten, nl. die inkomsten en uitgaven, die wel per hoofdstuk of paragraaf, maar niet per post functioneël worden ingedeeld, zooals inkomsten en uitgaven terzake van pensionering, verzekering, grondlasten, rente en aflossing van geldleeningen, bijdragen aan den kapitaaldienst e.a. De commissie verwacht, dat deze vrijwel uniforme indeeling aan de overzichtelijkheid der begrooting ten goede zal komen; met behulp van de begrooting alleen is op eenvoudige wijze na te gaan, hoeveel de gemeente, met uitzondering van de takken van dienst, voor haar personeel, voor subsidiën enz. uitgeeft.

Om de begrooting meer doorzichtig te maken is aan de afdelingen „Gewone” en „Kapitaaldienst” een nieuwe, derde, afdeling toegevoegd: „Reserve-, kas- en verrekendienst”. Op zichzelf was het uit de beide overige afdelingen lichten van talrijke zoogenaamde administratieve en kasposten zeer noodig. In verschillende gemeenten toch heeft men getracht zich in de praktijk te redden door naast de officieele gemeentebegrooting ten behoeve van de leden van den raad een van evenwichtige posten gezuiverde begrooting van reële inkomsten en uitgaven samen te stellen.

Het kenmerk van deze nieuwe afdeling is de evenwichtigheid der posten. Daardoor onderscheidt deze dienst zich van den gewonen en den kapitaaldienst, waarbij de evenwichtigheid niet een kenmerk doch een eisch is van goed financieel beleid; bij den gewonen dienst wat betreft den dienst in zijn geheel, bij den kapitaaldienst wat betreft elk hoofdstuk — of elken post — afzonderlijk.

Naast de evenwichtige posten (kasposten, verzamelposten en verrekenposten) bevat deze afdeling in het eerste hoofdstuk ook de batige en nadeelige saldi van den gewonen dienst van vorige dienstjaren en de saldi, inkomsten en uitgaven van reserves en fondsen. De commissie heeft dus getracht deze fondsen, die, zooals wij hiervoor reeds hebben opgemerkt, niet als tak van dienst ingevolge artikel 252 der gemeentewet kunnen worden beschouwd, in de centrale gemeenteadministratie tot uitdrukking te brengen en ze op deze wijze onder openbaar toezicht te stellen. Opgemerkt dient te worden, dat voor- en nadeelige saldi van hoofdstukken van den kapitaaldienst in vorige dienstjaren niet naar de derde afdeling van de begrooting, doch naar de overeenkomstige hoofdstukken van den loopenden kapitaaldienst moeten worden overgeboekt.

De afzonderlijke administratie van de overschotten en de tekorten van den gewonen dienst acht de commissie gewenscht om in de begrooting en rekening beter tot uitdrukking te doen komen de verhouding tusschen de gewone inkomsten en uitgaven, welke tot het dienstjaar zelve behooren. Meer dan een algemeene suggestie om het begrotingsbeleid te regelen, los van de saldi van vorige jaren, moge in deze onttrekking, gegeven

⁴⁾ De opgaaf inzake de Financieele-Verhoudingswet moet bevatten netto-uitgaven terzake van politie, lager onderwijs en armenzorg. In verband met de instelling van het Werkloosheids subsidiefonds is hierin tijdelijk wijziging gebracht.

het formeel karakter van de voorschriften zoowel als van het begrotingsmodel, uit den aard der zaak niet worden gezien. Het blijve aan den raad van iedere gemeente, onder toezicht van Gedeputeerde Staten en de Kroon, overgelaten om telken jare bij de begrooting de bestemming e.g. de dekking van de saldi van vroegere dienstjaren te regelen.

In het bijzonder vestigen wij er de aandacht op, dat hoofdstuk I van de nieuwe afdeeling, nl. ht hoofdstuk „Reserve dienst”, feitelijk niet voldoet aan den eisch van evenwicht tussehen de daarop voorkomende posten; immers, de evenwichtigheid wordt hier slechts verkregen door de saldi bij sluiting van den dienst over te brengen naar den volgenden dienst. De saldi van de reserves en fondsen, verantwoord in paragraaf 2, geven dan aan, in hoeverre nog middelen ter belegging beschikbaar zijn.

De eerste beide paragrafen van het hoofdstuk „Verrekendienst” dienen ter verantwoording van de posten, die in het oude begrotingsmodel als „verzamelposten” werden aangeduid. Voor de sluiting van het dienstjaar zullen de op dezen dienst voorkomende posten door middel van bevelschriften tot overboeking naar de posten van inkomst en uitgaaf, waarop de bedragen naar hun aard behooren, worden overgeboekt.

De derde paragraaf van dit hoofdstuk heeft een gelijksoortig karakter als de beide vorige. Deze paragraaf is aangewezen voor de verantwoording van uitgaven van diensten der gemeente, welke naar hun aard behooren tot en omgeslagen moeten worden over onderscheidene posten der begrooting. In de eerste plaats moge hier worden gedacht aan den dienst van openbare werken, doch ook andere gemeentelijke diensten zijn denkbaar, ten aanzien waarvan een zelfde methode ware te volgen. De omslag geschiedt ook hier — per maand of per kwartaal — door middel van een bevelschrift van overboeking. In kleine gemeenten, waar geen dienst van openbare werken is en de desbetreffende kosten direct kunnen worden verrekend, zullen de desbetreffende uitgaven aanstonds in den gewonen dienst kunnen worden verantwoord.

Tenslotte de memorie van toelichting tot de begrooting. Het volgens de bestaande voorschriften vastgestelde model B voor de memorie van toelichting bevat niet meer dan een kolommenindeeling. Met betrekking tot den inhoud bevat artikel 11 der begrotingsvoorschriften de noodige bepalingen. De commissie is van meening, dat de ervaring heeft geleerd, dat deze bepalingen in het algemeen niet toereikend zijn om de memorie van toelichting te doen beantwoorden aan haar bestemming, nl. de grondslagen van de ramingen duidelijk en volledig aan te geven.

Daarom wil de commissie de gemeenten meer aan een bepaalden opzet van de memorie binden, waarvoor nog te meer reden is, nu bij de vaststelling van het model van de begrooting zelve zooveel mogelijk is gestreefd naar beperking. Dit heeft de commissie er toe geleid ook voor de memorie van toelichting een zoo volledig mogelijk uitgewerkt model samen te stellen, zoodat dit het karakter van een bindende leidraad heeft gekregen.

De commissie heeft met de samenstelling van deze model-toelichting een zeer uitgebreid en nauwkeurig werk verricht.

In een door velen gekoesterden wensch wil de commissie voorzien door het voorschrift, dat het wordt toegestaan om de toelichting tot de begrooting in plaats van in een afzonderlijke memorie op te nemen in de begrooting zelve.

Het nieuwe model van de begrooting is wel een van de voornaamste wijzigingen, die door de nieuwe voorschriften worden gebracht.

Toch zijn er nog enkele belangrijke nieuwigheden, die de vermelding waard zijn.

(Wordt vervolgd)

J. H. TEXTOR.

BOEKBESPREKING

Statistiek voor den Handel in Brandstoffen I (1935); Economisch Instituut voor den Middenstand..

Deze eerste proeve van samenstelling eener vergelijkende bedrijfsstatistiek voor den Handel in Brandstoffen is samengesteld op basis van een door een Commissie van Advies vastgestelde vragenlijst. Van 49 deelnemers zijn ten slotte cijfers ontvangen, welke de toets der critiek konden doorstaan. Wanneer men in den vervolge de vragenlijsten vroeger uitzendt, zoodat de handelaren de antwoorden in het slappe seizoen kunnen opstellen, kan men wellicht een grooter aantal deelnemers in het onderzoek betrekken.

Is deze statistiek voldoende representatief? De medewerkers vormen ongeveer 1 % van het totaal aantal in Nederland gevestigde detailhandelaren in brandstoffen. Voor deze statistiek zijn speciaal de bedrijven, welke 1—10 personen vast in hun dienst hebben, van belang. Volgens de Bedrijfstelling zijn 57 % éénmans-zaken en 38 % zaken van 2—5 personen. Van de te bespreken statistiek zijn deze percentages resp. 16 % en 63 %. Hieruit blijkt, dat over het algemeen de grootere zaken cijfermateriaal hebben verstrekt.

Uit de statistische onderzoekingen doen wij een greep en vermelden eenige belangrijke zaken.

Eerst wordt onderzocht het algemeen exploitatiebeeld. De opzet is als volgt: Van elke zaak met een nummer opgegeven, worden eerst eenige bijzonderheden (vermeld onder A), het bedrijf betreffend, vermeld, daarnaast wordt dan het economisch resultaat gedemonstreerd (B); dit leidt tot de volgende kolommen (tabel 1).

A. Algemeene bijzonderheden		B. Exploitatiebeeld
1. Nummer		1. Omzet
2. Vestigingsplaats	boven 150.000 inw. 20 - 150.000 " tot 20.000 "	2. Inkoop
3. Samenstelling v/d omzet (in % geld omzet) naar:	Groothandel (Inkoopcomb. Industrie Slijters Particulieren	3. Bruto Winst
4. Samenstelling v/d omzet (in % v/d omzet in tonnen) naar:	Anthraciet Cokes Bierkolen Diversen	4. Totale kosten (incl. afschr.)
5. Personen (aantal)	(Tijdelijke arbeiders omgerekend tot maanden.)	5. Netto Winst
6. Vervoermiddelen (Vrachtauto, paard en wagen, enz.)		6. Gewaardeerd loon v/d Comm.eigenaar
		7. Econ.resultaat
		Elk dezer factoren in guldens en in procenten v/d omzet.

Daarenboven zijn de bedrijven gegroepeerd in 6 groepen, onderscheiden naar de grootte van de omzet; van elke groep is het rekenkundig gemiddelde van de factoren onder B. vermeld.

Het economisch resultaat van groep I (omzet < f 5.000) is zoodanig, dat hier van een bestaans-mogelijkheid geen sprake is. Deze zaakjes zijn hoofdzakelijk in dorpen gevestigd en verkoopen de goedkoopere soorten huisbrand uitsluitend en detail.

Groep II (omzet 5.000—15.000) geeft een „bestaantje”.

Groep III met de voor een detailhandel reeds behoorlijke omzet van f 15.—25.000 geeft een positief economisch resultaat. Naarmate de omzet grooter wordt, blijkt het percentage brandstof aan particulieren geleverd, af te nemen, hoewel deze terugloop niet regelmatig is. Een bruto winst onder